

Antonechloris (Thetidia) smaragdaria (Fabricius 1787), ny mätarart för Sverige

MÅRTEN NILSSON

Nilsson, M.: *Antonechloris (Thetidia) smaragdaria* (Fabricius 1787), ny mätarart för Sverige. [*Antonechloris (Thetidia) smaragdaria* (Fabricius 1787), a new geometrid species for Sweden.] – Entomologisk Tidskrift 126 (1-2): 75-76. Uppsala, Sweden 2005. ISSN 0013-886x.

The first Swedish record of the Essex Emerald, *Antonechloris smaragdaria* (Lepidoptera: Geometridae), was made on the 25th of June 2004 at Djuröbadens pensionat, Vindö, just east of Stockholm. The finding in Sweden was not very surprising as the species is widespread and fairly common in the Baltic States and in the south of Finland. The weather situation was however unsuitable for migration at the time of the finding suggesting that the recorded specimen in fact might represent an already existing Swedish population. Lepidopterologists are encouraged to examine the locality and surrounding area during 2005 to further determine the possible existence of this species in Sweden.

Mårten Nilsson, Heleneborgsgatan 13A, 4 tr 117 31 Stockholm

Midsommarafton 2004

Min sambo, jag samt några kompisar spenderade 2004 års midsommarafton (25:e juni) på Djuröbadens pensionat. Pensionatet är en gammal prästgård och ligger längst ut på Värmdölandet öster om Stockholm, strax norr om Stavsnäs på ön Vindö.

Dagen på pensionatet spenderades på sedvanligt midsommarvis. Otroligt nog (det var juni 2004) var vädret denna dag soligt och varmt. Underbart är dock mycket kort och i slutet av lunchen intogs himlen av en traditionell molnfront från sydväst med påföljande genomgrått och kallt men lyckligtvis torrt väder. För att inte frysa ihjäl bestämdes att vi skulle spela ett parti kubb på gräsmattan utanför pensionatet, en back öl fanns också till hands om kylan blev extrem.

När pjäserna ställs ut får jag syn på en grön mätare som plötsligt flyger upp från gräsmattan. Fjärilen är påfallande klargrön och ser ut som en helt nykläckt dagfjärilsmätare, dock verkar den vara lite liten. Mätaren flyger omkring över gräsmattan en stund, jag följer den med blicken och småklunkar på en öl (Carlsberg). Några meter bort sätter den sig i gräset igen och jag tänker då: "jag går och tittar", mest för att verifiera att det verkligen rör sig om en dagfjärilsmätare. Trots en något dimmig blick ser jag direkt att det är en *Antonechloris smaragdaria*! Lätt stressad kupar jag snabbt höger hand över fjärilen, i vänster håller jag min öl.

Därefter tillstöter svårigheten att förklara för den

fjärilsointresserade omgivningen digniteten av detta fynd, det är ju inte vilken fjäril som helst. Någon säger grattis, någon säger coolt, först när jag skrytsamt deklarerar att det måste vara mycket lättare att slå en hole-in-one i golf än att hitta en ny storfjärilsart i Sverige (eller?) förstår några att det ändå verkar betydligt lite mer än vanligt för mig.

Utbredning och biologi

Antonechloris smaragdaria förekommer i två av våra närmaste grannländer: Norge och Finland. I Norge förekommer arten sällsynt och mycket lokalt i ett litet område vid Oslofjorden, i Finland är arten mer utbredd och förekommer tämligen allmänt i den södra och sydöstra delen av fastlandet samt på Åland och i den finska delen av skärgården (Skou 1984, Huldén et al. 2000). Arten är även tämligen allmän i Baltikum (Jurivete et al. 2000) samt noterad i de flesta länder i Europa, dock ännu ej i Danmark, Holland, Portugal och Kroatien (Karsholt & Razowski 1996). Den är nyligen förklarad utdöd i England (ARKive 2004) där arten tidigare förekom som underarten *maritima*. Världsutbredningen i övrigt sträcker sig från Europa till Ryssland, Kaukasus, Mellanöstern, Sibirien och vidare till Amur och Norra Kina (Skou 1984).

Artens biotop anges i Norge till torrängar på kalkrik berggrund där larvens värdväxt är röllika (*Achillea millefolium*) (Norges Sommerfugler 2004). I Finland

Figur 1. *Antonechloris smaragdaria*, hona funnen vid Djuröbadens pensionat, Uppland, den 25:e juni 2004.

A female *Antonechloris smaragdaria* found at Djuröbadens pensionat, Uppland, on the 25th of June 2005.

och övriga Europa anges värdväxten också till röllika (Skou 1984), samt korsört (*Senecio vulgaris*) och arter inom släktet *Artemisia* (ARKive 2004). De förekomstmiljöer arten har i den finska skärgården, halvöppna kulturlandskap under igenväxning med blandskogsinslag, är lika de som finns på öar i svenska skärgården (Nils Ryrholm, pers medd). Fjärilen flyger i norra Europa från mitten av juni till mitten av juli (Skou 1984).

Migration?

Huruvida det funna exemplaret är en enskild sträckande migrant eller represet för en lokal bofast population är den stora knäckfrågan. En indikation på att fyndet kan vara en migrant är det faktum att exemplaret, en hona, flög omkring i fullt dagsljus (runt 19-tiden) trots att arten är uteslutande nattaktiv (Skou 1984). Emellertid är närmast kända förekomstområden den finska skärgården och Baltikum. Det rådande väderläget, med serier av lågtryck och vindar från sydväst veckorna och dagarna innan tidpunkten för fyndet, är ogynnsamt för migration från dessa områden (jmf Källander & Ryrholm 1988). En annan indikation är att det under tidsperioden för fyndet finns mycket få rapporterade fynd av migrerande fjärilar från övriga Sverige (www.ida.his.se/ida/htbin/rep-ort).

Omgivningarna närmast pensionatet uppvisar relativt alldaglig skärgårdsnatur med ett antal sommarstugetomter bestående av gräsmattor och stenhällar. På hållmarkerna och i vägkanter här och var förekommer växter som blodnäva och getvåppling, vilka kan indikera viss kalktillgång. Värdväxten röllika förekommer, men i små bestånd. Röllika är dock en utbredd växt och sannolikt är det inte långt från fyndlo-

kalen till någon plats med tillräckligt av växten för att medge larvutveckling.

På grund av arbetsomständigheter kunde inte fler nätter tas i anspråk för att leta vidare. Dagen därpå undersökte Henrik Jeansson lokalen med omnejd, utan framgång, han var dock där endast dagtid. Sex dagar senare gjorde Jesper Lind ett försök med uv-ljus, dock resultatlöst. Det lämnar en intressant uppgift inför sommaren 2005.

Om exemplaret inte var ett sträckdjur är en gissning att det förekommer en population om inte på Vindö så i närheten, exempelvis på grannön Runmarö vars berggrund är kalkrik och som hyser lämpliga biotoper. Även andra öar i närheten har kalkrik berggrund (Munkö, Mörtö, Örnö m fl) och troligen bra biotoper för arten. I mitt tycke är det helt klart värt att fortsätta undersöka den eventuella förekomsten av en fast population någonstans i närheten av Djuröbadens pensionat. Det vore roligt om så många som möjligt sökte efter arten under 2005.

Som svenskt namn för *Antonechloris smaragdaria* föreslås som en följd av rådande omständigheter namnet **Midsommarmätare**.

Tack

Tack till Markus Franzén och till Mats Jonsell för värdefulla synpunkter på manuskriptet och till Nils Ryrholm för uppgifter om förekomst i Finland.

Referenser

- ARKive, www.arkive.org, Senast uppdaterad 2004-01-01
- Jurivete, U., Kaitila, J., Keskula, T., Nupponen, K., Viidalepp, J., Ounap, E. 2000. Estonian Lepidoptera, Catalogue. – Estonian Lepidopterologist's Society, Tallinn.
- Fjärilsobservationer - Sverige, www.ida.his.se/ida/htbin/breport
- Huldén, L., Albrecht, A., Itämies, J., Malinen, P. & Wettenhovi, J. 2000. Atlas of Finnish Macrolepidoptera. – Lepidopterologiska sällskapet i Finland, Helsingfors.
- Karsholt, O. & Razowski, J. 1996. The Lepidoptera of Europe, A Distributional Checklist. Apollo Books, Stenstrup.
- Källander, C. & Ryrholm, N. 1988. Första svenska fyndet av *Laelia coenosa* (Lepidoptera, Lymantriidae) och dess samband med rådande vädersituation. – Ent. Tidskr. 109: 123-126.
- Norges Sommerfugler, www.toyen.uio.no/norlep, Senast uppdaterad 2001-05-28
- Skou, P. 1984. Nordens Målere. Håndbog over de danske og fennoskandiska arter av Drepanidae och Geometridae (Lepidoptera). – Danmarks Dyreliv Bind 2. Fauna Bøger & Apollo Bøger, Köpenhamn och Svendborg.